

Politický kontext

Chudoba je zložitý, mnohorozmerný problém. Presahuje rámec základného nedostatku zdrojov na prežitie a siaha až k deprivácii v oblasti občianskych, spoločenských a kultúrnych aktivít, obmedzuje aj príležitosti zapojiť sa do politického života a zvyšovať sociálnu mobilitu dotknutých osôb (Rada EÚ, 2007). Príjmy žien sú v porovnaní s mužmi nižšie, v dôsledku čoho sú vystavené väčšiemu riziku chudoby.

Stratégia Európa 2020

- Jej cieľom je zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu v EÚ vytváraním pracovných miest a znižovaním chudoby.
- Stanovuje hlavný cieľ, a to do roku 2020 vymaniť aspoň 20 miliónov ľudí z chudoby a sociálneho vylúčenia.

Európska platforma proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu

- Je jednou zo siedmich hlavných iniciatív stratégie Európa 2020 a patrí ku kľúčovým nástrojom na ochranu a podporu sociálneho začlenenia žien. V rámci jej kľúčových iniciatív sa uplatňuje rodové hľadisko, a to napr. v presadzovaní rovnakej ekonomickej nezávislosti žien a mužov, posudzovaní rozdielov v nárokoch na pracovné voľno z rodinných dôvodov a monitorovaní transpozície existujúcich smerníc týkajúcich sa nárokov na pracovné voľno z rodinných dôvodov.

Európsky pakt pre rodovú rovnosť (2011 – 2020)

- Opätovne potvrdzuje záväzok Rady plniť ambície EÚ v oblasti rodovej rovnosti, najmä v troch oblastiach týkajúcich sa rodovej rovnosti, a to v zamestnanosti, vzdelávaní a podpore sociálneho začlenenia, najmä prostredníctvom znižovania chudoby.

Strategické ciele Pekinskej akčnej platformy a ukazovatele EÚ

V roku 2007 sa Rada dohodla na troch celoeurópskych ukazovateľoch (vrátane dvoch čiastkových ukazovateľov) merania pokroku v rámci EÚ pri plnení cieľov Pekinskej akčnej platformy. Zachytávajú mieru rizika chudoby podľa veku, pohlavia a typu domácnosti, vrátane rodičov

- A1.** Preskúmať, prijať a sústavne uplatňovať makroekonomické politiky a stratégie rozvoja, ktoré sa zameriavajú na potreby a úsilie žien žijúcich v chudobe.
- A2.** Revidovať právne predpisy a administratívne postupy s cieľom zabezpečiť ženám rovnaké práva a prístup k ekonomickým zdrojom.
- A3.** Zabezpečiť ženám prístup k mechanizmom a inštitúciám v oblasti sporenia a poskytovania úverov.
- A4.** Rozvíjať rodovo citlivú metodológiu a realizovať výskum zameraný na feminizáciu chudoby.

samoživiteľov s nezaopatrenými deťmi, a aj mieru ekonomickej neaktivity podľa veku a pohlavia.

Najnovšie údaje a informácie o týchto ukazovateľoch poskytuje databáza Women and men in the EU – facts and figures (Ženy a muži v EÚ – fakty a čísla) vypracovaná Európskym inštitútom pre rodovú rovnosť. Je k dispozícii na: <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>.

Zistenia vyplývajúce z celoeurópskych údajov

Miera rizika chudoby sa zvýšila

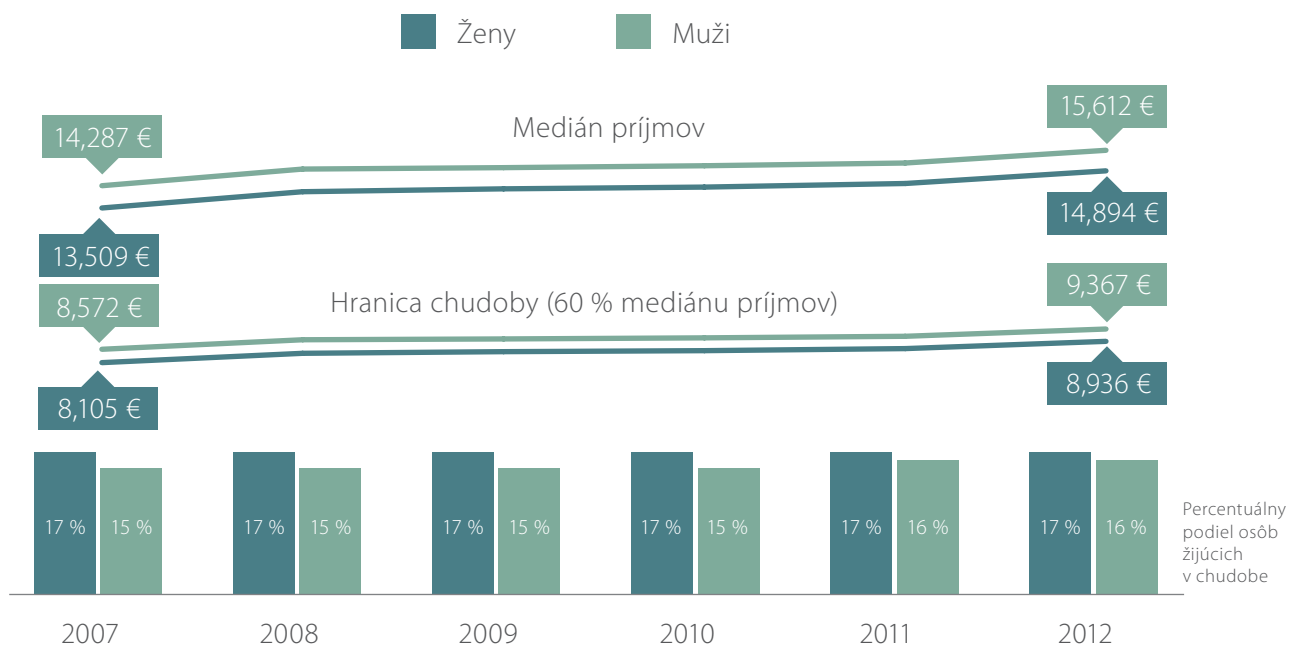
V roku 2012 bolo 17 % populácie v EÚ ohrozených rizikom chudoby, pričom ženy boli ohrozené o niečo viac než muži. Čiastočným vysvetlením je, že v rámci celej Európy majú ženy nižšiu mzdu a pracujú v horších pracovných podmienkach než muži, častejšie pracujú na čiastočný úväzok, v pracovnom pomere na dobu určitú alebo vymeškávajú z práce z dôvodu poskytovania starostlivosti.

Spolu s miernym nárastom rizika chudoby u žien aj u mužov od roku 2007 (o 0,2 percentuálneho bodu) sa zmenšil aj rodový rozdiel v roku 2012 na hodnotu tesne prekračujúcu 1 %. Aj keď v EÚ je priemerný nárast miernej, v dvoch tretinách členských štátov došlo k výraznému zvýšeniu rizika chudoby, a to najmä v tých, ktoré boli najviac postihnuté krízou.

Miera rizika chudoby sa určuje v pomere k mediánu príjmov, a preto nemusí v plnej miere zohľadňovať úroveň chudoby v členských štátoch, kde došlo k poklesu príjmov.

PERCENTUÁLNY PODIEL ŽIEN A MUŽOV ŽIJÚCICH V EÚ V CHUDBE, 2007 – 2012

Zdroj: Eurostat, EU SILC (Zisťovanie o príjmoch a životných podmienkach domácností).

Významným faktorom ohrozenia rizikom chudoby je vek

Najviac sú rizikom chudoby ohrození ľudia vo veku 16 – 24 rokov (24 % v roku 2012 v EÚ), pričom tento podiel sa od roku 2007 vo väčšine členských štátov zvýšil. Častejšie bývajú v tejto vekovej kategórii rizikom chudoby ohrozené mladé ženy – v roku 2012 rodový rozdiel dosiahol 1,6 p. b. a je tak mierne vyšší než rodový rozdiel v celkovej populácii.

Miera rizika chudoby žien vo veku od 25 do 49 rokov – v kľúčových rokoch venovaných výchove detí – je vyššia než v prípade mužov v 19 členských štátoch EÚ, pričom rozdiely medzi ženami a mužmi sú v EÚ celkovo pomerne malé.

Rastúci rodový rozdiel v prípade ohrozenia rizikom chudoby súvisí s vekom. Staršie ženy (nad 65 rokov) sú ohrozené rizikom chudoby v oveľa väčšej miere než starší muži (16 % oproti 12 % v roku 2012). Vo viac ako polovici z 28 členských štátov (17) je rodový rozdiel v dôchodkoch vyšší než 30 % (39 % v EÚ). Tento veľký rodový rozdiel možno pripísať kombinovanému vplyvu nižších celoživotných zárobkov a nižších príspevkov na sociálne zabezpečenie alebo prerušenia platenia týchto príspevkov v prípade žien. Prerušenie platenia príspevkov vyplýva z rozdielov v odmeňovaní žien a mužov, častejšieho výskytu práce na čiastočný úväzok u žien a z prerušenia platenia príspevkov na sociálne zabezpečenie počas tehotenstva a v dôsledku poskytovania starostlivosti ženami.

Riziko chudoby sa zvyšuje v prípade jednotlivcov žijúcich v samostatných domácnostiach a najmä rodičov samoživiteľov

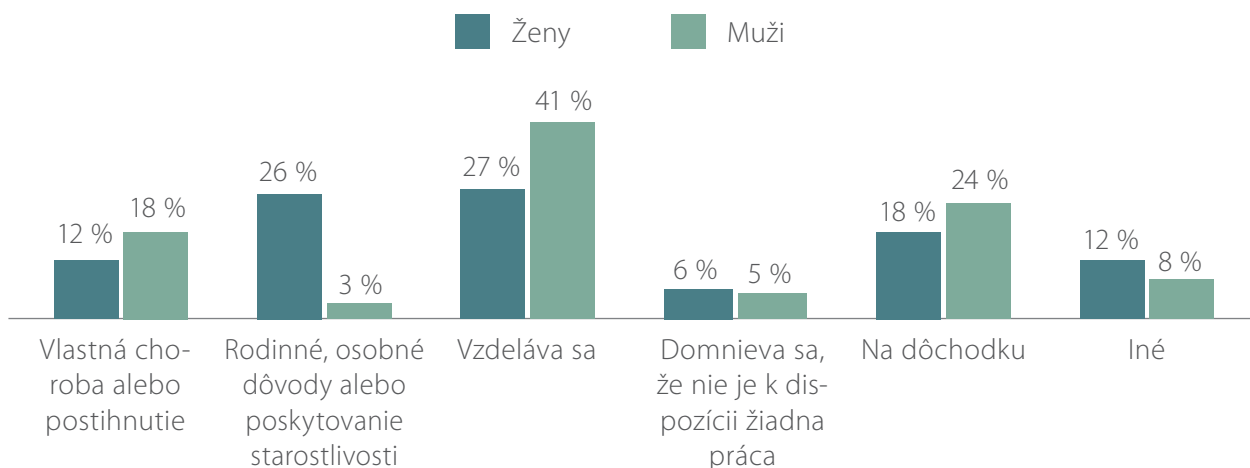
V celej EÚ bolo rizikom chudoby ohrozených 25 % jednotlivcov žijúcich v samostatných domácnostiach, pričom ženy z tejto skupiny boli v roku 2012 o niečo viac ohrozené rizikom chudoby než muži (26 % oproti 25 %). Rodový rozdiel v prípade rizika chudoby v tejto skupine sa od roku 2007 zmenšil, a to zväčša v dôsledku zhoršujúcej sa situácie mužov žijúcich v samostatných domácnostiach (22 % v roku 2007 v porovnaní s 25 % v roku 2012), najmä v desiatich členských štátoch.

Riziko chudoby sa objavuje spolu s prítomnosťou nezaopatrených detí v domácnosti a stúpa spolu s rastúcim počtom nezaopatrených detí. V roku 2012 miera rizika chudoby v prípade rodičov samoživiteľov, z ktorých väčšinu tvoria ženy, dosiahla 34 %. Riziko chudoby rodičov samoživiteľov bolo teda vždy vyššie než riziko chudoby jednotlivcov žijúcich v samostatných domácnostiach bez nezaopatrených detí. Mnohí rodičia samoživitelia musia spájať rodičovstvo a starostlivosť o deti so zamestnaním, čo môže viesť k nízko platenému zamestnaniu s nižšou mierou istoty a nižšou úrovňou sociálnej ochrany. V dôsledku nižších príjmov žien (na ktoré poukazuje rodový mzdový rozdiel) sú matky samoživiteľky starajúce sa o nezaopatrené deti viac vystavené chudobe.

Niektoré skupiny žien v EÚ sú obzvlášť vystavené chudobe, ako napríklad matky samoživiteľky, príslušníčky etnických menšín, migrantky, mladšie a staršie ženy. V prípade týchto skupín je potrebné prijať osobitné opatrenia na riešenie chudoby.

HLAVNÝ DÔVOD NEHLADANIA ZAMESTNANIA V PRÍPADE ŽIEN A MUŽOV VO VEKU 15 – 64 ROKOV V EÚ, 2012

Zdroj: Eurostat, EU SILC (Zisťovanie o príjmoch a životných podmienkach domácností).

Významným faktorom ohrozenia rizikom chudoby je nižšia ekonomická aktivita žien

V členských štátoch je podiel žien na ekonomicky neaktívnom obyvateľstve väčší než podiel mužov. Od roku 2007 podiel ekonomicky neaktívnych žien a mužov vo veku 15 až 64 rokov v členských štátoch klesol. Tento pokles bol výraznejší u žien, čím sa čiastočne zmenšil rodový rozdiel v ekonomickej neaktivite na úrovni EÚ za toto obdobie. V roku 2012 bol však podiel ekonomicky neaktívnych žien stále výrazne vyšší než podiel mužov

a v prípade žien bola minimálne šesťnásobne väčšia pravdepodobnosť, že budú neaktívne v dôsledku poskytovania starostlivosti alebo iných rodinných povinností, než v prípade mužov.

Zamestnanosť je hlavným predpokladom ekonomickej nezávislosti žien a mužov. U žien častejšia ekonomická neaktivita a prerušenie zamestnania zvyšujú riziko chudoby žien. Ženy častejšie čelia ekonomickej závislosti a modely ich profesijnej dráhy môžu viesť k nižšej úrovni príjmov a sociálnej ochrany v neskoršom živote.

Zistenia z práce EIGE v oblasti osvedčených postupov

Vidiecka žena: Zamestnanosť a nové technológie – Španielsko

Na projekte Vidiecke ženy: zamestnanosť a nové technológie sa podieľa osem miestnych akčných skupín v piatich regiónoch Španielska – Andalúzia, Astúria, Kastília-La Mancha, Kastília-León a Madrid. Projekt podporoval ženské iniciatívy v oblasti podnikania a v sociálnej ekonomike (družstvá, spoločnosti vo vlastníctve zamestnankyň a partnerstvá) využívajúce informačné a komunikačné technológie. Účastníkmi boli ženy z vidieckych oblastí vo veku 20 až 60 rokov. Projekt bol osobitne zameraný na mladé ženy zapojené do neformálnych aktivít. Úspešnosť projektu dokazuje podpora poskytnutá približne 1 000 ženám, zorganizovanie 11 školení pre 833 z nich a vytvorenie 43 nových obchodných spoločností.

Goldrausch – Nemecko

Goldrausch Ženynetzwerk je malé mimovládne združenie, ktoré od roku 1982 pôsobí v oblasti Berlína. Jeho cieľom je pomôcť podnikateľkám v Berlíne začať podnikáť a investovať do vlastného podnikania pomocou bezúročných mikro-pôžičiek. Združenie v posledných rokoch uprednostňuje ženy vo veku nad 45 rokov a ženy s migrantským zázemím. Všetky príjemkyne pomoci prevádzkujú podniky s jednou zamestnankyňou, väčšina z nich je v sektore služieb (napr. kozmetický salón, reštaurácia, bioobchod, maloobchodná predajňa, pekáreň a služby starostlivosti o deti). V období rokov 1982 až 2007 sieť Goldrausch rozdelila približne 850 000 EUR vyše 450 podnikateľkám a projektom v Berlíne. Od septembra 2010 do roku 2013 sieť Goldrausch prideliла 70 pôžičiek v celkovej výške 240 000 EUR. Miera nesplácania bezúročných pôžičiek je pozoruhodne nízka – 1,3 %.

POKROKY A PREKÁŽKY V OBLASTI A: ŽENY A CHUDOBA

POKROKY	PREKÁŽKY
<ul style="list-style-type: none">• Rastie počet ekonomicky aktívnych žien.• Dochádza k celkovému znižovaniu rodového rozdielu u ekonomicky neaktívnej populácie.• Matky samoživiteľky a marginalizované skupiny žien dostávajú dodatočnú podporu a zdroje.• Reformy dôchodkového zabezpečenia sa prispôsobujú odlišným modelom profesijnej dráhy žien a mužov.	<ul style="list-style-type: none">• U žien stále pretrváva väčšia pravdepodobnosť ohrozenia chudobou než u mužov.• Riziko chudoby v prípade domácností rodičov samoživiteľov v EÚ vzrástlo, pričom ženy medzi rodičmi samoživiteľmi stále podstatne prevládajú.• Ekonomická neaktivita z dôvodu starostlivosti o rodinu je u žien ešte stále pravdepodobnejšia než u mužov.• Riziko chudoby žien zvyšuje ekonomická neaktivita a častejší model prerušenia zamestnania.

Ako ďalej v EÚ

- Posilniť opatrenia na podporu rodovej rovnosti v miere ekonomickej aktivity.
- Uplatňovať rodové hľadisko v iniciatívach hospodárskeho rozvoja.
- Podporovať rovnosť v zamestnaní s cieľom dosiahnuť rovnakú ekonomickú nezávislosť a finančné zabezpečenie žien a mužov.
- Podporiť iniciatívy na zvyšovanie informovanosti o význame ekonomickej nezávislosti žien pri znižovaní chudoby.
- Venovať sa dôsledkom prerušenia profesijnej dráhy a odlišných modelov práce (napr. zamestnania na čiastočný pracovný úväzok) na riziko chudoby žien v priebehu celého života.
- Pripravovať ciele politické opatrenia zamerané na určité skupiny žien, ktoré sú najviac ohrozené rizikom chudoby, ako napr. mladšie/staršie ženy alebo matky samoživiteľky.
- Pokračovať v reforme národných dôchodkových systémov zohľadnením rodového rozmeru v nárokoch na dôchodok.
- Venovať sa chudobe detí aj z hľadiska uplatnenia rodovej perspektívy a holistického prístupu, ktorý synergicky spája sociálne začlenenie s ďalšími oblasťami politiky (napr. vzdelávanie, zamestnanosť a rodová rovnosť, zdravie, bývanie a životné prostredie) a nástrojmi (napr. programy financovania EÚ).

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (EIGE)

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (European Institute for Gender Equality, EIGE) je centrom, ktoré zhromažďuje a vytvára poznatky o rodovej rovnosti v Európskej únii. EIGE poskytuje podporu tvorkyniam a tvorcom politik a všetkým príslušným inštitúciám v ich úsilí o to, aby sa rovnosť medzi ženami a mužmi stala skutočnosťou všetkých Európaniek a Európanov aj ďalších ľudí. Poskytuje im špecializované odborné znalosti a porovnateľné a spoľahlivé údaje o rodovej rovnosti v Európe.

Viac informácií nájdete na: <http://eige.europa.eu>.

Informačné a dokumentačné centrum (Resource and Documentation Centre, RDC) Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť je inovatívnym a praktickým nástrojom, ktorý slúži ako pomôcka pri vyhľadávaní kľúčových dokumentov a zdrojov údajov o rodovej rovnosti, uľahčuje výmenu poznatkov medzi všetkými záujemcami a záujemkyňami o politiku a prax rodovej rovnosti a ponúka aj online priestor na diskusiu v tejto oblasti.

Viac informácií nájdete na: <http://eige.europa.eu/content/rdc>.

Kontakt

European Institute for Gender Equality
(Európsky inštitút pre rodovú rovnosť)
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITVA
Tel. +370 5 215 7444, +370 5 215 7400

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9218-650-0

doi:10.2839/494542

MH-04-15-022-SK-C